

ÎN ROMÂNIA, UNII IES LA PENSIE LA 45 DE ANI. CĂRBUNELE NU VREA NICI LA 65

Opriți legea care ne costă modernizarea energiei

Zilele trecute, PSD și AUR s-au coalizat pentru a vota contra închiderii centralelor pe cărbune, punând în pericol și banii europeni încasați deja în PNRR, și proiecte care trebuie făcute în anii următori din Fondul de Modernizare. În ciuda crizei de aceste zile, nu energia produsă cu cărbune ne lipsește azi, ci curajul de a ieși din economia rentelor

De fiecare dată când România trece printr-o criză energetică, se flutură aceeași soluție miraculoasă: să redeschidem centralele pe cărbune. Este reflexul birocratic al unui sistem care nu știe să meargă înainte decât privind în oglinda retrovizoare. Iar dacă îndrăznește cineva să spună că problema nu e faptul că s-a redus producția de energie electrică din cărbune, ci lipsa investițiilor în tehnologiile secolului 21, e imediat etichetat ca ecologist de salon. Numai că acum discuția nici măcar nu este, în primul rând, despre climă.

Da, cărbunele poluează. România și-a asumat prin PNRR închiderea treptată a acestor capacități, iar o răzgândire ar pune în pericol miliarde de euro din

finanțarea europeană. **Dar chiar dacă am ignora complet emisiile de CO₂** și Bruxelles-ul, întrebarea rămâne aceeași: de ce am produce energie folosind cea mai veche, scumpă și mai ineficientă tehnologie pe care o avem?

Falimentul cărbunelui

Centralele românești pe lignit sunt, în cea mai mare parte, instalații proiectate în anii 1960-1980. Au randamente slabe, consumuri proprii ridicate, costuri mari de mentenanță și necesită subvenții directe sau indirecte pentru a rămâne în funcțiune. Nu sunt victimele tranziției verzi, ci ale propriei îmbătrâniri tehnologice. Chiar fostul ministru al energiei Virgil Popescu [arăta](#) că energia din lignit costă 800 de lei pe MWh, cea din ulei 2200 de lei, în timp ce prețurile normale din piață în România sunt de 400-600. Chiar și în criza majoră din ultimele săptămâni, în media unei zile, lignitul e la limită, iar uleiul ar fi la dublul prețului angro în orele cele mai scumpe.

Ironia e că fix cei care deplâng astăzi lipsa cărbunelui sunt cei care au avut douăzeci de ani la dispoziție să-l modernizeze și n-au făcut-o. Mai jos aveți o istorie amuzantă tip Borat de cum s-a luptat statul cu ghearele și dinții ca să apere energia pe cărbune fără s-o schimbe o iotă:

- Până în 2003: Statul șterge în repetate rânduri arieratele Termoelectrica.
- 2004–2005: Turceni, Rovinari, Craiova (centrale + mine) sunt pregătite pentru privatizare cu investitori interesați să le modernizeze; dacă atunci existau cumpărători interesați (7-8 oferte pentru fiecare) a fost cam ultima șansă, după aceea industria devenind total neatractivă. Dar guvernul Alianței DA oprește privatizările.
- 2007–2011: Guvernele Tăriceanu și Boc promovează proiectul

„campionului național integrat”, prin care pierderile cărbunelui urmau să fie escamotate în profiturile Hidroelectrica și Nuclearelectrica. Adică ne-am asigurat că nici Hidroelectrica nu face investiții (hidrocentralele acelea de lipsa cărora acum sunt de vină ONG-urile?!), nici Nuclearelectrica (reactoarele 3 și 4, la care se tot încearcă diverse scheme de proiect, consorții, memorandumuri cu chinezi, cu americani șamd din 2005 încoace).

- 2011: Se înființează CE Oltenia și CE Hunedoara. CE Hunedoara s-a născut direct în faliment; CE Oltenia abia era viabilă și era evident că nu va fi pentru multă vreme. FMI, Comisia Europeană și Banca Mondială acceptă această soluție ca alternativă la „campionul integrat”.
- 2013–2014: Este tăiată schema de sprijin pentru regenerabile pentru că deja deveniseră prea eficiente și scoteau cărbunele din piața angro de energie.
- După 2014: Diverse HG-uri prin care se rezervă artificial piețe pentru cărbune (rezerve, echilibrare etc) în detrimentul altor tehnologii capabile să ofere aceleași servicii (gaz, hidro) sau diverse alte ajutoare de stat. De pildă, pentru CE Oltenia statul plătea exproprierile pentru minerit (la prețuri derizorii pentru localnici), se puteau demara proiecte noi fără autorizațiile de urbanism sau de mediu șamd. Concurează cu asta ca investor privat, dacă poți.
- Până în 2020: Cărbunele primește certificate gratuite de emisii și fonduri pentru investiții taman din schema europeană de emisii; niciunul dintre proiectele de investiții promise de CE Oltenia și CE Hunedoara în Planul Național de Investiții 2014-2020 nu este nici măcar început. PNI e cel din care s-

a finanțat, deși nici azi nu s-a finalizat, centrala Romgaz de la Iernut.

- După 2020: În ciuda eternelor văicăreli că schema europeană de emisii bagă cărbunele în faliment, CE Oltenia n-a plătit până în ziua de azi vreun ban din buzunarul propriu pentru certificatele de CO₂; costurile sunt acoperite de stat, aprox 1 miliard euro. În acest timp, din schema europeană de emisii primim bani pentru Fondul de Modernizare, programele AFM, Planul de Tranziție Justă și o parte din PNRR.
- Din 2019 încoace: Transelectrica publică studii de adecvanță care susțin că sistemul nu poate funcționa fără cărbune deoarece nu există suficiente capacități noi. Dar în același timp, dacă altcineva încearcă să obțină Aviz Tehnic de Racordare să-și instaleze o centrală nouă, aceeași Transelectrica zice că în zona Oltenia capacitatea disponibilă a rețelei e zero. Pe scurt, o veritabilă învârtelă în cerc pentru a nu face nimic.

Avem așadar o istorie comică cu repetiție. Ștergere permanentă de arierate, apoi privatizate anulată de frică atunci când s-ar mai fi găsit cine să le cumpere și să le modernizeze, lucru care n-a mai avut deloc sens după criza din 2009. Apoi când n-a mai fost nicio șansă, încercări de ascundere a pierderilor cărbunelui în profiturile Hidroelectrica și Nuclearelectrica; apoi sabotarea regenerabilelor pentru că deveniseră prea eficiente, apoi monopolizarea pentru cărbune a unor hălci exclusive de piață. În fine, preluarea la buget a costurilor poluării, adică achitarea din banii voștri a certificatelor de carbon care trebuiau plătite de producătorii pe cărbune.

Iar azi ni se spune că soluția e să continuăm mai departe tot așa. Plătim

de trei decenii ca să ținem în viață niște coloși faliți; iar cât timp sunt în viață, nu poate crește nimic în loc.

Tocmai de aceea, amendamentul votat zilele trecute, cu pretextul crizei energetice de azi, care condiționează închiderea centralelor pe cărbune de "punerea a ceva în loc", e un exemplu perfect de cerc vicios.

De ce avem criza de azi

Criza din aceste zile n-a apărut pentru că România n-ar avea suficient soare. Dimpotrivă. La prânz există tot mai multe ore în care producția fotovoltaică e abundentă și prețurile coboară puternic. Problema apare câteva ore mai târziu, când soarele apune exact în momentul în care oamenii ajung acasă, pornesc aerul condiționat, gătesc și consumul explodează. Cu alte cuvinte, **nu ne lipsește energia ci capacitatea de a o muta de la ora 13 la ora 20**. De aici rezultă și cele două investiții care ar fi trebuit să fie prioritatea absolută a ultimilor ani.

Prima: accelerarea dezvoltării regenerabilelor. Nu din motive ideologice, ci fiindcă acestea reprezintă astăzi cea mai ieftină sursă nouă de electricitate pe care o poate construi România.

A doua: stocarea energiei și introducerea pe scară largă a tarifelor dinamice. Bateriile mută energia ieftină produsă la prânz spre vârful de consum de seară. Tarifele diferențiate îi stimulează pe consumatori să încarce mașina electrică, boilerul sau bateria casei atunci când energia este abundentă și ieftină, nu în orele critice a sistemului. Tot tarifele diferențiate i-ar încuraja pe prosumatori și să-și instaleze mai repede baterii și să vândă energia stocată în baterii în sistem atunci când e mai mare nevoie de ea.

Împreună, aceste două instrumente reduc necesarul de

centrale scumpe de rezervă fără să sacrifice securitatea energetică.

De altminteri, exact asta e ce am promis că facem. Acel calendar de închidere a cărbunelui e propus chiar de România, pentru că trebuie terminat odată cu pierderile plătite din buzunarul contribuabilului, nu doar cu emisiile, și primim bani grei pentru asta din Fondul de Modernizare. Iar amânarea calendarului nu înseamnă doar pierderea de bani din PNRR, ci faptul că, **votând să nu se închidă cărbunele, votăm să nu se facă nici măcar proiectele CE Oltenia care l-ar fi înlocuit.**

Pe scurt, aveam așa:

- Închiderea graduală a capacităților pe cărbune până în 2032
- Instalarea unor parcuri fotovoltaice de 735 MW cu parteneri privați (**se fac**, chiar cu capacitate un pic mai mare)
- Instalarea a două centrale pe gaz, una de 475 MW la Turceni în parteneriat cu Tinmar Energy și una de 850 MW la Ișalnița cu Alro – pentru acestea tocmai **au eșuat** licitațiile, iar partenerii privați au venit în schimb cu soluția instalării unor [baterii de cca 950 MW](#) (200 la Rovinari, 400 la Turceni și 350 la Ișalnița). Baterii, adică exact ce ne trebuia la o criză precum cea de zilele acestea.

Dar ce s-ar mai agita CE Oltenia sau Ministerul Energiei să construiască ceva dacă Parlamentul tocmai a votat că nu e urgență, putem să mergem pe cărbune până la sfârșitul istoriei, nu până la termene stricte pe care noi înșine ni le-am dat, pentru că **erau fezabile?** Avem deja experiența centralei de la Iernut a lui Romgaz, unde o banală capacitate de 430 MW, care ar fi trebuit construită până în 2020, nu e gata nici azi și nu a ajutat deloc faptul că Comisia a acceptat

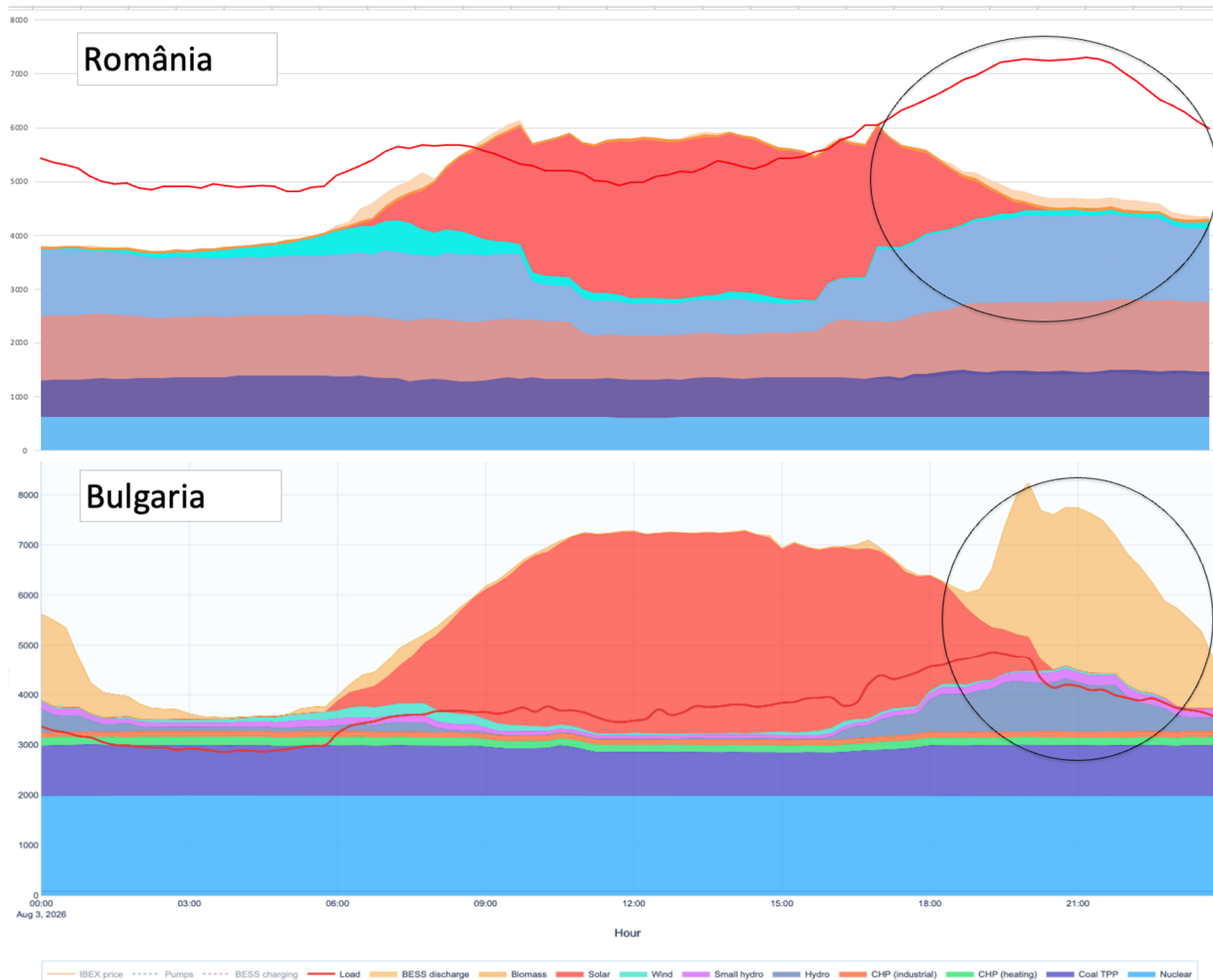
derogări peste derogări ca finanțarea să mai fie eligibilă pe bani europeni.

Că urgența ar fi fost bateriile și chiar mai mult fotovoltaic e deja bine cunoscut publicului larg zilele acestea, când ne scandalizăm că vindem ieftin energie la vârful zilei când e abundentă, ca să fie stocată în Bulgaria, și o răscumpărăm seara, când n-avem nimic tocmai pentru vârful de consum. Să vedem cum arată profilul unei zile de producție și consum de energie electrică, la noi vs la ei. Am ales luni 3 august, o zi obișnuită de lucru.

După cum vedem din graficul de mai jos, ceea ce ne diferențiază cu adevărat de Bulgaria în momentele critice nu e "banda" de producție pe cărbune, ci "vârful" de consum de seară când nu se mai produce din fotovoltaice. Dacă am fi avut ambele reactoare de la Cernavodă în funcțiune, am fi stat ceva mai bine, dar tot importator net am fi fost și dimineața, și seara – iar seara am fi importat "doar" vreo 1700 în loc de 2200. Orice MWh necesar în plus pune un stres suplimentar pe un sistem și așa fragil și învechit.

Diferența majoră e că, la consum dublu față de Bulgaria, **producem cu 25% mai puțin din fotovoltaic la capacitate maximă, iar stocarea abia se distinge cu ochiul liber în orele de seară – maxim 150 MW față de 3000 MW, și pe interval mult mai mic.** În ciuda secetei, a producției hidro mici, Bulgaria nu are niciun moment din zi în care să nu-și poată acoperi consumul de energie din producția proprie (e adevărat că și capacitatea lor nucleară e mai puțin vulnerabilă la secetă zilele acestea; lucrurile s-ar putea schimba peste câteva zile).

Dar chiar și așa, văzând că anii aceștia seceta și canicula sunt fenomene din ce în ce mai frecvente, soluția de durată tot **nu** ar fi construcția unor capacități noi la fel de vulnerabile la

lipsa apei (hidro, nuclear, ori alte proiecte mamut care durează cel puțin 10-15 ani până sunt gata) ci capacități mici, instalabile rapid, invulnerabile la secetă. Tehnologiile regenerabile au evoluat fantastic în ultimii 10-15 ani, ieftinindu-se de 10-15 ori, mai ales pe fotovoltaic și pe baterii. Proiectele combinate – soare+vânt+stocare devin deja **competitive pe toate intervalele de timp și de sezon**, iar bătălia în anul 2026 în lumea civilizată e stocarea de peste 100 de ore cu tehnologii care să nici nu aibă nevoie de materiale critice sau poluante ca litiul (de pildă, pe sodiu), nu cărbunele de mijloc de secol 20.

Miza clientară a contrareformei

Aceste tehnologii există, nu sunt o utopie, se utilizează pe scală comercială deja în celelalte țări; pentru ele avem și capitalul privat și fonduri UE. Ceea ce lipsește e voința de a schimba modelul economic, fiindcă adevărata miză nu este cărbunele. **Miza este controlul politico-economic.**

Sistemul energetic românesc a fost construit în jurul câtorva mari companii centralizate, controlate politic. De zeci de ani, acolo se numesc directori, se atribuie contracte, se distribuie influență și se extrag rente. PSD, PNL și diverse grupuri protejate de serviciile secrete au administrat acest sistem fără întrerupere. În jurul lui gravitează rețele de interese care au prosperat

tocmai datorită concentrării puterii în câteva entități uriașe. În trecut, am scris de nenumărate ori despre "[băieții deștepti](#)" de la Hidroelectrică de până în 2012: firme care luau curent ieftin pe contract preferențial și îl vindeau la preț dublu în piață, făcând miliarde de euro și lăsând Hidroelectrică aproape pe pierdere. Despre căpușarea CE Oltenia prin achiziții și clientelism s-a [investigat](#) pe îndelete la *România Te Iubesc*.

Regenerabilele și descentralizarea schimbă total regula jocului: apar mii de producători mici în loc de o duzină mari, apar prosumatori și comunități de energie în loc de cartel de stat, apar parcuri de baterii distribuite în locul câtorva grupuri energetice gigantice. Tarifele dinamice sunt stabilite de piață, nu de negocierea privilegiilor și ordinii de merit. Cu cât sistemul devine mai descentralizat, cu atât devine mai greu de controlat politico-sindical și mai greu de folosit pentru extragerea rentelor. **Iar exact aceasta e reforma pe care ne-o cere Comisia Europeană și ne dă bani grei pe ea.**

Opoziția sistemului la reformă e însă mare. Ministerul Energiei nu gândește precum un strateg al pieței moderne, ci ca un **holding de industrie de stat**. El nu vrea să găsească cea mai ieftină și eficientă energie pentru economie, ci să protejeze patrimoniul industrial moștenit din comunism. Are o mentalitate sovietică: întâi salvăm cu orice preț uzina, apoi cătăm argumentele ca să ne justificăm, oricât de implauzibile. În orice economie de piață normală, centralele concurează între ele pentru a produce mai ieftin. La noi, statul modifică regulile pieței pentru ca centralele vechi să nu fie scoase din joc de tehnologii noi, oricât de eficiente.

Ministerul Energiei devine astfel protectorul producătorilor tradiționali în fața contribuabilului-client, când ar trebui să fie de fapt

reprezentantul contribuabilului în fața tuturor producătorilor. Statul român nu doar că refuză să cedeze spațiu pentru a intra și alții acolo unde el nu poate construi viabil, ci se încăpățânează să nu facă nici la el orgadă investiții, nici când i se vâra banii gratis cu forța pe gât, cum vedem la CE Oltenia.

De aceea rezistența la schimbare e atât de acerbă și se investește așa mult în lobby-ul zgomotos pe TV-uri: nu fiindcă cineva ar crede sincer că lignitul (oricum și el parțial de import) reprezintă viitorul energetic al României, sau măcar vreo soluție de criză, ci pentru că această tranziție înseamnă sfârșitul unui model de afaceri extrem de profitabil pentru cei care au trăit din administrarea trecutului. Discuția despre cărbune e, în realitate, o discuție despre cine controlează banii și puterea în sectorul energie și în stat în general.

Ca să nu mai avem astfel de crize în fiecare vară și în fiecare iarnă trebuie să renunțăm la ținerea pe perfuzii a unei tehnologii depășite și să începem să investim în ceea ce produce energie ieftină atunci când există, și o livrează atunci când e nevoie. România nu-și mai permite încă un deceniu de subvenționare a trecutului.

Și ca să citim corect amendamentul la legea decarbonizării de zilele trecute, în esență, AUR și PSD au votat nu doar riscând să pierdem mulți bani europeni: **au votat împotriva bateriilor pentru a ține cărbunele de 65 de ani în viață.**

Otilia Nuțu și **Sorin Ioniță** sunt analiști de policy la

Semilunei st 7
București
www.expertforum.ro